

Et større konserveringsprojekt

På Roskilde Museum i Sankt Ols Gade og på Restaurant Håndværkeren i Hersegade er ophængt og udstillet fuglekongeskiver helt tilbage fra 1787 og til vores tid.

I årene omkring Roskilde og Omegns Fugleskydningsselskabs 225 års jubilæum blev iværksat et større konserveringsprojekt af selskabets malede skiver. Tidens tand havde sat sit præg på en del af skiverne, men det var meget forskelligt, hvor mærkede de enkelte skiver var. Dette var ikke afhængigt af skivernes alder, også andre forhold gjorde sig gældende. Tidligere var flere skiver blevet konserveret, og det var ikke hver gang faldet helt heldigt ud. Man kan sige, at ondt i nogle tilfælde blev gjort værre.

En temmelig væsentlig faktor i forbindelse med projektet var økonomi, og selskabet var klar over, at det var en opgave, der krævede en del penge. Derfor var der også gennem en årrække lagt midler til side i det årlige regnskab. Der blev etableret en museumskonto, hvis formål var at tilbagekøbe og vedligeholde gamle skiver og andre klenodier. Indtægterne kom dels ved indskud fra nye skydebrødre. Af indskuddet gik 50 kroner til Museumskontoen. Derudover overførtes en gang årligt 25 kroner pr. medlem fra det egentlige regnskab. Endelig gik eventuelle frivillige bidrag i forbindelse med kontingentbetaling ubeskåret til Museumskontoen.

I 2010 blev det muligt at indgå sponsoraftaler for de enkelte skiver på selskabets hjemmeside. Sponsorindtægter var ubeskåret øremærket til Museumskontoen. Sponsorerne fik hver deres egen side på fugleskydningsselskabets hjemmeside. Sponsorsiderne var ikke til brug for markedsføring. Her fik sponsoren mulighed for at fortælle en god historie om sit liv, sin virksomhed, sin ejendom eller andet. På den måde blev hjemmesiden endnu mere dynamisk med flere gode vinkler om byens

liv og historie. Sponsorsiden gav mulighed for et link til egen hjemmeside, således at sponsoren kunne få sit kommercielle budskab frem til dem, der ønskede at gå videre den vej. Men det var meget magtpåliggende, at selskabets hjemmeside bevarede sin etik og ikke blev fyldt med reklamer, bannere og pop-up vinduer.

I jubilæumsåret 2012 blev med politiets tilladelse oprettet en donationsside på selskabets hjemmeside. Der blev

udsendt et katalog om skivernes stand, om konserveringsomkostninger samt en ansøgning om fondsstøtte til en række fonde. Kontante jubilæumsgaver, bl.a. fra Roskilde Kommune, gik til det ædle formål. Upåagtet disse tiltag var der stadig lang vej igen, så bestræbelserne på at skaffe økonomi til projektet måtte fortsætte i årene fremover.

En rapport over skivernes tilstand og en prioriterede rækkefølge for det kommende konserveringsprojekt var udarbejdet i 2010. To

år senere blev indgået en aftale med Maleri-Konserveringsværkstedet, der herefter i etaper tog fat på den store opgave.

Maleri-Konserveringsværkstedet ejes og drives af ægteparret Karin Lykke og Morten Franch Jensen. Værkstedet ligger i forbindelse med privatboligen på et lille hyggeligt landsted nær skov og marker ved Jægerspris i Hornsherred, nogle kilometer nordvest for Frederikssund.

Virksomheden blev etableret i 1989, og i 2003 blev der på grunden opført et stort særskilt værksted, naturligvis med Morten Franch Jensen som arkitekt. Her er god plads og

optimale muligheder for at udføre de mange opgaver. Her er også plads til at tage imod besøgende. Det er ikke ualmindeligt, at menighedsråd på op til 30 deltagere gæster stedet.

konserveringsatelier blev etableret, var Karin Lykke bl.a. ansat på Rosenborg Slot og Konservatorskolen i København.

Morten Franch Jensen blev som ung uddannet tømrer med bronzemedalje og startede derefter eget tømrerværksted. Han blev i 1982 uddannet som arkitekt MAA på Det Kongelige Danske Kunstakademis Arkitektskole, med afgang fra

Institut for Restaurering. Under studieforløbet blev det til flere spændende rejser og studieophold i Grønland, Canada, Ægypten og Indien. Her kan bl.a. nævnes en dramatisk kanotur på Taltson River i Canadas North West Territories som førte til optagelse i Eventyrernes Klub i 1980. Senere blev det til et års studieophold i Cairo som deltager i et internationalt restaureringsprojekt, hvor Mortens hovedopgave var opretning af en kollapsede bjælkekonstruktion.

Maleri-Konserveringsværkstedet udfører opgaver af mange slags og ikke, som virksomhedsnavnet kan antyde, alene maleriopgaver. Med Morten Franch Jensens baggrund har virksomheden snedkerkonserveringsværksted, hvor der udføres mange forskelligartede opgaver fra store udskiftninger og rekonstruktioner til små kompletteringer, samt konservering af nedbrudt træ.

Siden 2007 har firmaet haft en netbutik med salg af konserverings- og kunstartikler.

Konservering af kirke-inventar fylder en del i ordrebogen, og ved besøg på virksomheden vil man ofte kunne finde hele altertavler, prædikestole og Jesusfigurer på værkstedet. Disse kulturskatte er en del af landets kulturarv, der er meget vigtig at bevare til efterfølgende generationer.

Bygnings- og farvearkæologiske undersøgelser er også blandt de mange forskellige specialopgaver, firmaet udfører. Også større konserveringsopgaver som loftmaleriet i Ferslews salon og de pompejanske vægmalerier i Carlsbergs Æresbolig har virksomheden stået for.

Alt arbejde udføres med stor omhu og høj kvalitet for øje og med respekt for de oprindelige udformninger og bearbejdnings.

Selvom opgaven med konservering af fuglekongeskiver var ny for værkstedet, adskilte den sig ikke væsentligt fra andre opgaver, hvorfor kompetence var til stede.

De første skiver blev indleveret til Maleri-Konserveringsværkstedet i begyndelsen af 2012.

Der ligger en fast procedure ved indlevering af skiverne og for den sags skyld alle andre effekter til værkstedet. Først bliver skiven nøje registreret, så den til enhver tid kan identificeres. En grundig fotoregistrering bliver foretaget, og fejl og mangler bliver ført ind i konserveringsrapporten.

Den fotografiske dokumentation af de indkomne genstande er vigtig. Ved en almindelig optagelse i symmetrisk lys sikrer man sig en registrering af genstanden, både hvad angår udseende og

særlige kendetegn til brug for en eventuel identifikation og til brug for en konserveringsrapport. Optagelserne suppleres med makrooptagelser af særlige kendetegn og for maleriers vedkommende også en eventuel signatur. Ved at fotografere genstanden i sidelys eller strejflys får man et klart indtryk af deformiteter i overfladen, for eksempel ses krakelurer og bulede lærreder tydeligt i denne belysning, hvilket hjælper med til at afgøre, hvilken behandling den indleverede genstand har brug for. For at se fænomener som fernis og gamle overmalinger fotograferes genstanden i UV-fluorescens. Bliver der brug for røntgenoptagelser eller infrarøde optagelser, bliver dette gjort hos en af virksomhedens samarbejdspartnere.

Første trin i behandlingen er fastlægning af løs farve, herefter bliver skiven sat på et staffeli. Her starter først en afrensning af skiven, hvor smuds og gammel fernis bliver fjernet. Her er det af stor betydning, at de rigtige renevæsker benyttes. Værkstedet opererer med et utal af forskellige renevæsker. Trods stor erfaring er det

altid med stor forsigtighed afrensningen foretages, da brug af forkert væske kan være fatal, og utilsigtede områder ellers risikerer at blive fjernet.

Der startes med at teste på et lille område og derfra arbejdes udefter med stor præcision, for den væske, der ét sted kan være den optimale, kan snart efter vise sig at være helt forkert, når man bevæger sig til et andet område på skiven, så det gælder om til stadighed at være opmærksom på, om der skal skiftes til andre væsker.

Skivernes tilstande er meget forskellige. Under hvilket forhold, skiverne har været opbevaret, er meget afgørende for, om de bl.a. har været udsat for borebilleangreb. Temperatursvingninger, luftforurening, fugt, nikotin og meget andet er blandt de afgørende faktorer.

Træsarten er ligeledes afgørende. Finérskiver har tendens til at revne, og oliemættede træsorter kan få malingen til at

slippe. Hvor eksempelvis skiven og rammen er af forskellige træsorter, der er limet eller spændt sammen, ses ofte revner og sprængte limfuger. Træ er et levende materiale, der altid arbejder, derfor er det vigtigt, at det opbevares i et stabilt klima med den korrekte luftfugtighed.

De senere års skiver og rammer er lavet af MDF-plade, Medium Density Fiberboard. Denne kunstige form for træ, der er komprimeret, er meget velegnet og bestandig i

mange år fremover.

Skiver malet på metal eller lærred har ligeledes deres helt specielle procedure for en optimal løsning.

Ligesom afrensningen foretages med forskellige væsker, er det også lidt af en videnskab at udfylde forskellige revner og huller i træet. Her bruges mange slags voks og harpiks.

Retouchering af de malede skiver kræver ligeledes stor præcision og med det rigtige materiale. Der afsluttes med en sprøjtefernisering i et tyndt lag, så det færdige resultat virker mættet og ikke for blankt.

Parret arbejder begge alsidigt med projektet, men ofte er det Karin Lykke, der står for afrensning og retouchering, mens Morten Franch Jensen står for træarbejdet.

Fra konserveringen af skiverne starter, til opgaven er løst, går der gerne et par måneder. Således er der samarbejds muligheder for Roskilde og Omegns Fugleskydnings selskab og Maleri-Konserveringsværkstedet i årene fremover. Det springende punkt er til stadighed for fugleskydnings selskabet at fremskaffe økonomi til projektet.

Opgaven vil dog aldrig slutte. Uanset, hvor grundigt et stykke arbejde, der udføres, vil der til stadighed være behov for konservering i fremtiden for kommende generationer.

*December 2013
Henrik Brandt*